

Digitaalse euro kasutuselevõtt: põhieesmärgid ja funktsioonidega seotud kaalutlused

Digi- ja mobiiltehnoloogia laialdase kasutamise tingimustes toimub ka jaemaksete valdkonnas põhjalik ümberkujundamine. Kuna inimesed eelistavad järjest enam digimakseid, on äärmiselt oluline tagada, et neil oleks jätkuvalt juurdepääs keskpangarahale, mis on euro, meie ühiskonna põhialus. See on otsustava tähtsusega ka euroala strateegilise sõltumatuse tugevdamisel ning maksete tõhususe tagamisel.

Avaliku sektori raha kui maksesüsteemi rahapoliitilise tugisamba rolli säilitamine

Keskpangaraha on praegu üldsusele kättesaadav ainult pangatähtedena ja seetõttu võib see digitaalses maailmas muutuda maksevahendina teisejärguliseks.

Digitaalne euro oleks keskpanga emiteeritav maksevahend, mis on kättesaadav kõigile kogu euroalal. Digitaalse euro eesmärk on sularaha täiendada, mitte seda asendada.

See säilitaks keskpangaraha rolli maksesüsteemi stabiliseeriva jõuna.

Aja jooksul saadud kogemused on näidanud, et maksete hübriidudel teenib ühiskonda hästi: keskpank tagab baasraha, st pankade hoiused keskpangas ja inimeste kasutatava sularaha, samal ajal kui erasektor pakub klientidele makselahendusi (nt krediitkaardid), mis põhinevad kommertspangarahal (nt hoiused).

Hübriidmudeli kriitilise tähtsusega element on see, et inimesed saavad igal ajal konverteerida üks ühele erasektori raha (kommertspangaraha) avaliku sektori rahaks (keskpangarahaks) ning kasutada seda keskpangaraha maksete tegemiseks. See garanteeritud konverteeritavus loob nii avaliku kui ka erasektori raha vastu usalduse ja säilitab seda. Samuti kaitseb see vääringu kui ühtse arvestusühiku funktsiooni. Avaliku sektori raha on seega tugisammas, mis tagab hästi toimiva maksesüsteemi ning säilitab finantsstabiilsuse ja vääringu usaldusväärsuse.

Avaliku sektori raha kättesaadavus ja selle kasutamise mugavus ostude tegemiseks kõikjal euroalal suurendab kogu maksesüsteemi tõhusust. See vähendab turu kuritarvitamise ohtu, mis võib tekkida, kui turul domineerib üks või mõni üksik erasektori pakkuja.

Sularaha kasutatakse üha vähem

Digimaksete laiaulatuslik kasutuselevõtt paneb selle usaldusväärse ja tõhusa maksete hübriidmudeli proovile.

Eurosüsteem tagab jätkuvalt pangatähtede kättesaadavuse ja toetab nende kasutatavust seni, kuni pangatähtede järele on nõudlust. Sularaha kasutatakse maksete tegemiseks siiski üha vähem. Seda ei saa kasutada e-kaubanduses ja ka paljud tavapoe eelistavad sularahata makseid. Pandeemia ajal tõusis järsult veebi- ja viipemaksete osakaal. Selle suundumuse jätkudes kaotab sularaha lõpuks oma keske rolli maksete tegemisel.

Praegu kaitseb sularaha laialdane kättesaadavus ja aktsepteeritavus Euroopa maksesüsteemi strateegilist sõltumatust ja rahapoliitilist suveräänsust. Juhul kui peaksid tekkima geopoliitilised pinged või Euroopa suhtes kehtestataks sanktsioonid, oleks sularaha kasutamise võimalus varulahendusena endiselt kättesaadav. Enamikku e-makselahendusi haldavad praegu aga ettevõtted, mille peakontor asub väljaspool Euroopa Liitu.

Murrangulised muutused digikeskkonnas

Kuna puudub avaliku sektori e-raha, mis toimiks digitaalse innovatsiooni tugisambana, põhjustavad hiljutised suundumused segadust selles, mis on digiraha ja mis mitte. Näiteks krüptovara, mis ei ole keskpangarahaga võrdsel tasemel konverteeritav, on maksevahendina ebatõhus (tagamata krüptovara korral) ja varade väljavoolu suhtes haavatav (stabiilse krüptovara korral). See tekitab finantsüsteemis ebastabiilsust.

Suured tehnoloogiaettevõtted võivad oma ulatuslikku kliendibaasi kasutada üleilmse stabiilse krüptovara kasutuselevõtuks, mis võib selle tulemusel kiiresti laieneda. Nii võib veelgi suureneda oht, et meie makseturul domineerivad Euroopa-välised lahendused ja tehnoloogia.

Digitaalse euro puudumisel võib euro rahvusvahelist rolli ohustada muu keskpanga digiraha esilekerkimine suurtes riikides ja selle rahvusvaheline kasutamine. See tuleneb asjaolust, et keskpanga digiraha pakub tõhusust, skaleeritavust, likviidsust ja turvalisust ning seda saab kasutada piiriüleste maksete hõlbustamiseks. Keskpanga digiraha saab seega suurendada vääringu atraktiivsust ja selle kasutamist üleilmse makseühikuna.

Digitaalne euro oleks avalik hüve ja edendaks innovatsiooni

Eurosüsteemi emiteeritav digitaalne euro tagaks digiajastul rahapoliitilise tugisamba, toimides avaliku hüvena. See edendaks innovatsiooni ning suurendaks nii maksete tõhusust kui ka Euroopa Liidu üldist majanduslikku tõhusust. Digitaalne euro võetaks kasutusele käimasoleva digipöörde tingimustes, võimendades sünergiaid erasektoriga. Võimaldades vahendajatel pakkuda digitaalsel eurol põhinevaid uuenduslikke teenuseid, muudaks see näiteks lihtsamaks makselahenduste laiendamise kogu euroalale ja hõlbustaks väiksematel ettevõtetel tehnoloogiliselt uuemate teenuste pakkumist konkurentsivõimeliste hindadega.

Digitaalse euro omadused ja funktsioonid

Digitaalne euro saab olla edukas vaid juhul, kui eurooplased seda igapäevaelus kasutavad. Seetõttu on selle omadused ja funktsioonid äärmiselt tähtsad ning peavad andma lisaväärtust võrreldes olemasolevate lahendustega.

Digitaalse euro lõplike omaduste üle otsustamine võib küll veidi aega võtta, kuid mõned vajalikud kaalutlused on juba teada.

- Selleks et digitaalset eurot aktsepteeritaks, peab selle kasutamine pakkuma eeliseid. Uuringud on näidanud, et aspektid, mida tarbijad kõige enam väärtustavad, on digitaalse euro ulatuslik aktsepteeritavus, selle lihtne ja soodne kasutamine, maksete kiirus ja turvalisus ning tarbijakaitse. Kaupmeeste jaoks on aga samal ajal olulised eeskätt lihtsad ja soodsad kasutustingimused ning võimalus lõimida digitaalne euro olemasolevate süsteemidega.
- Isikuandmete kaitse peab vastama kõrgeimatele standarditele ning kasutajad peaksid saama valida, kui palju teavet nad soovivad avalikustada, kuid seda alati kooskõlas kohaldatava õigusega.
- Digitaalse euro ulatuslik kasutuselevõtt peaks tooma kasu ka elanikkonna neile segmentidele, kellel varem puudus maksete tegemiseks ja saamiseks juurdepääs finantsteenustele või see oli ebapiisav. See edendab finantsalast kaasatust.

Teatavad ohud kaasnevad siiski digitaalse euro ülemäärase kasutamisega investeerimise otstarbel, st väljaspool selle kavandatud rolli maksevahendina. Tuleb kehtestada kaitsemeetmed, et vältida pangahoiuste ülemäärast liikumist keskpanka, mis võib kahjustada pankade tõhusat laenuandmist tarbijatele ja ettevõtetele või ohustada pangandussüsteemi stabiilsust finantsraskuste ajal. Kuigi digitaalse euro kasutuselevõtt on tõenäoliselt astmeline, tuleks sellised kaitsemeetmed kohe alguses kehtestada.

Avalikul sektoril ja eelkõige keskpankadel lasub vastutus selle eest, et säilitada kodanike huvides raha- ja maksesüsteemi terviklikkus. Kui digitaalne euro on hoolikalt kavandatud ja selle kasutuselevõtt põhjalikult ette valmistatud, võib see täita selle kohustuse täitmisel otsustavat ja kasulikku rolli ning toimida tõelise avaliku hüvena, mis tooks kasu majandusele ja ühiskonnale tervikuna.